

T - Solventnost komerční pojišťovny

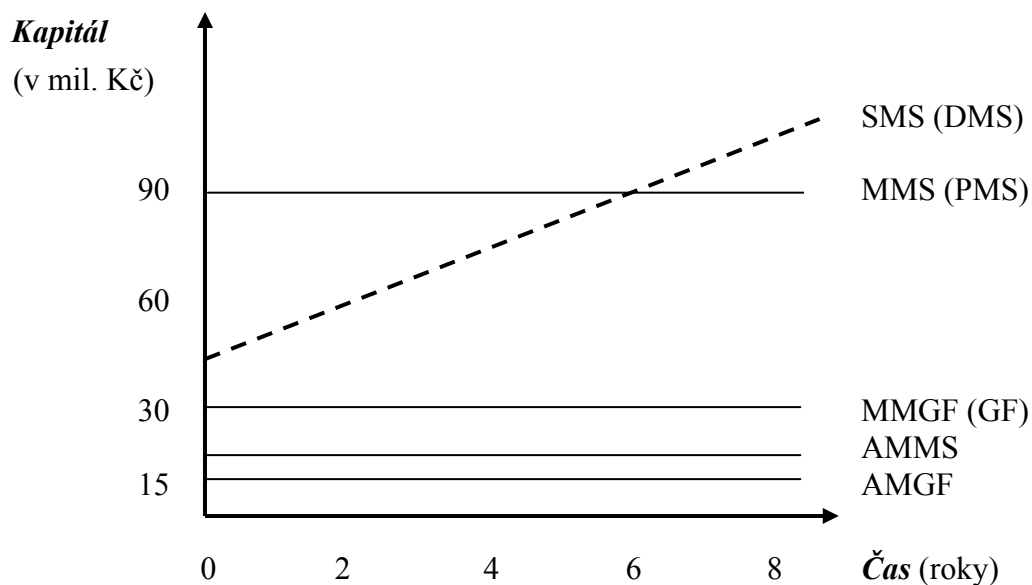
- **Cílem podnikání komerční pojišťovny** je řídit a vykonávat pojišťovací činnost a ostatní navazující činnosti, aby byla především zohledněna její solventnost, likvidita a rentabilita.
- **Solventnost komerční pojišťovny** chápeme jako schopnost pojišťovny nebo zajišťovny trvale zabezpečit vlastními zdroji úhradu závazků z pojišťovací nebo zajišťovací činnosti.
- **Likviditou** rozumíme okamžitou schopnost komerční pojišťovny vyplácet pojistná plnění klientům na jejich požádání.
- **Rentabilita** je schopnost komerční pojišťovny hradit ze svých peněžních prostředků své vlastní náklady na pojišťovací činnost a jiné činnosti a navíc dosáhnout zisk. Komerční pojišťovna je rentabilní v takovém případě, jestliže výnosy převyšují náklady, resp. její příjmy jsou vyšší než výdaje a tedy dosahuje **zisk**.
- Co se týče potřebné solventnosti, je dána povinnost pro pojišťovny a zajišťovny po celou dobu své činnosti disponovat vlastními zdroji nejméně ve výši **minimální míry solventnosti**.
- Jedna třetina minimální míry solventnosti tvoří **garanční fond**.

1. Kapitálová vybavenost komerční pojišťovny

- Uzavřením pojistné smlouvy se každá pojišťovna zavazuje ke splnění všech závazků, které jí vzniknou ze sjednaného pojištění po dobu jeho platnosti. Z této skutečnosti vycházející z předmětu podnikání a zejména z právních předpisů o pojišťovnictví vyplývá pro pojišťovnu povinnost být solventní.
- **V oblasti krytí závazků** vyplývajících ze spravovaných pojistných smluv vyvstávají pro pojišťovnu tyto základní problémy:
 - problematika okamžité likvidity, která řeší potřeby krytí okamžitých závazků pojišťovny způsobených událostmi vzniklými v běžném účetním roce, jejichž rozsah je znám,
 - tvorba dostatečného objemu technických rezerv na krytí závazků, které v daném účetním období vznikly, ale budou z různých důvodů řešeny až v následujících účetních obdobích,
 - tvorba jiných zdrojů ke krytí závazků z pojištění, které musí mít pojišťovna k dispozici při případném nedostatku technických rezerv pro řešení v budoucnu vzniklých mimořádných událostí.

- **Kapitálová vybavenost**, tj. solventnost pojišťovny představuje její schopnost splnit stanovené budoucí neznámé závazky. Pojišťovna není solventní, pokud její aktiva nejsou vytvořena v potřebné výši (vysoká zadluženost), nebo z jiných důvodů není schopna hradit vzniklé nároky (nelikvidita). Míra solventnosti určuje kapitálový základ, který lze definovat jako rezervu aktiv převyšující závazky pojišťovny.
- Evropská komise vytvořila pro solventnost všeobecná kritéria, která stanoví minimální požadavky ve všech členských zemích. Při stanovení **výše potřebného kapitálu** je třeba brát v úvahu řadu **faktorů**, zejména pak:
 - velikost pojišťovny a její vlastní dluh,
 - poskytované pojistné produkty na trhu, územní působnost,
 - efektivitu činnosti managementu vyjádřenou rozsahem škodních událostí, kontrolou výdajů a kvalitou prodeje,
 - riziko nelikvidovaných škod přesahujících vytvořené technické rezervy,
 - možnost kolapsu investičních hodnot v okamžiku potřeby peněžních prostředků v hotovosti,
 - negativní dopady růstu míry inflace, jak všeobecné, tak i specifické ve vztahu k obchodu,
 - stupeň vystavení se riziku změny směnného kurzu,
 - základy oceňování aktiv a pasiv.
- Takto vyčleněný kapitál je označován jako „**vlastní zdroje**“ nebo „**skutečná míra solventnosti**“ a tvoří součást zvláštního majetku, který je prioritně určen pro plnění závazků vyplývajících z pojištění.
- Potřeba dostatečné výše volného kapitálu (vlastních zdrojů), kterého je možno použít ke krytí mimořádných výkyvů v pojištění, se posuzuje **testem solventnosti**. Pro tuto oblast jsou v zemích Evropské unie platné následující direktivy:
 - Směrnice Rady č. 73/239/EHS z 24. 7. 1973, o neživotních pojištěních ve znění pozdějších předpisů,
 - Směrnice Rady č. 79/267/EHS z 5. 3. 1979, o životních pojištěních.
- Pro testování solventnosti je nezbytné stanovit hodnoty následujících parametrů:
 - skutečná míra solventnosti (SMS), resp. **disponibilní míra solventnosti** (DMS)
 - minimální míra solventnosti (MMS), resp. **požadovaná míra solventnosti** (PMS)
 - minimální míra garančního fondu (MMGF), resp. **garanční fond** (GF)
 - absolutní minimum míry solventnosti (AMMS),
 - absolutní minimum garančního fondu (AMGF).

Graf č. 6.1 Vyhodnocení solventnosti v čase t

Pramen: vlastní konstrukce

- Solventnost v oblasti pojištění má i jiný účel, než je stanovení okamžité platební schopnosti pojišťovny. Jde také o posouzení, zda:
 - volný kapitál pojišťovny je přiměřený rozsahu pojišťovacích závazků měřených objemem předepsaného pojistného nebo vyplacených pojistných plnění,
 - pojišťovna rozsahem sjednaného pojištění nepřevzala na sebe nepřiměřené závazky,
 - hospodaření pojišťovny s aktivy je efektivní.
- Jistota pojistitele poskytnout pojistné plnění v každém okamžiku je odvislá od těchto klíčových faktorů:
 - odpovědného provádění odhadu všech závazků vyplývajících z pojištění,
 - investování volných zdrojů do takových aktivit, které odpovídají zásadám bezpečnosti a pohotovosti při umístění prostředků rezerv, a tím pokrytí závazků z pojištění,
 - odpovídající výši vlastních zdrojů na úrovni realizovaného obchodu tak, aby bylo možno vyrovnat zásadní rozpory v aktivech nebo pasivech.
- Likvidita pojišťovny je řešena tvorbou technických rezerv.
- Solventnost je řešena přiměřenou kapitálovou vybaveností pojišťovny.
- Z testu solventnosti lze zjistit, zda pojišťovna disponuje dostatečným objemem kapitálu pro objektivní budoucí potřebu krytí závazků.
- Pokud jde o skutečnou míru solventnosti, běžně se předpokládá, že nepoklesne pod úroveň 25 % hrubého předepsaného pojistného.

2. Solventnost neživotní pojišťovny

- V neživotní pojišťovně se pravidelně zjišťuje **stav solventnosti**, tedy jejího kapitálového vybavení, a to v závislosti na úrovni dvou rozhodujících ukazatelů:
 - **hrubého předepsaného pojistného,**
 - **vyplacených pojistných plnění.**

2.1 Skutečná míra solventnosti (vlastní zdroje)

- Skutečná míra solventnosti představuje disponibilní hodnotu zdrojů, které může pojišťovna navíc použít ke krytí budoucích závazků. Míra solventnosti se stanoví z aktiv a pasiv společnosti, do jejichž hodnoty nelze započítat ty položky, které znamenají jakýkoli závazek pojišťovny. Znamená to, že do pasiv nelze promítat technické rezervy.
- Pro neživotní pojištění se skutečná míra solventnosti stanoví z těchto hodnot:
 - ⇒ splacený základní kapitál společnosti
 - + polovina nesplaceného základního kapitálu
 - + kapitálové fondy, tj. emisní ážio, ostatní kapitálové fondy a oceňovací rozdíly z majetkových účastí
 - + zákonný rezervní fond
 - + ostatní fondy ze zisku
 - + nerozdělený zisk minulých let
 - neuhrazená ztráta minulých let
 - ± hospodářský výsledek za účetní období očištěný o výsledek technického účtu k neživotnímu pojištění
 - + rezervy na ostatní rizika a ztráty
 - nehmotný majetek, pokud je součástí základního kapitálu
 - + schválené položky z podhodnocení aktiv
- Součtem všech uvedených ukazatelů stanovíme výslednou hodnotu, kterou vynásobíme poměrem předepsaného hrubého pojistného v neživotním pojištění k celkovému předepsanému hrubému pojistnému.
- K této hodnotě připočteme roční objem výsledků technického účtu k neživotnímu pojištění, a tím dostáváme **skutečnou míru solventnosti neživotního pojištění**.

2.2 Stanovení minimální míry solventnosti

- Minimální míra solventnosti představuje minimální hranici volného kapitálu, který by měla mít pojišťovna k dispozici s ohledem na realizovaný objem předepsaného pojistného, příp. na částku skutečně vyplacených pojistných plnění.
- Obecně lze uvést, že minimální míra solventnosti představuje fiktivní hladinu, kterou by měl dosáhnout volný kapitál při dosažené úrovni předepsaného pojistného a pojistných plnění.
- Pokud je volný kapitál nižší jak minimální míra solventnosti, ukazuje to na nepříznivý vývoj hospodaření pojišťovny a tím také na potřebu realizace nápravných opatření.
- **Minimální míra solventnosti neživotních pojištění** se stanovuje výpočtem:
 - z *objemu hrubého předepsaného pojistného*,
 - z *nákladů na pojistná plnění*.
- Do výpočtu jsou zahrnuty celkové náklady na pojistná plnění za sledované účetní období a náklady na pojistná plnění na vlastní vrub. Pro potřebu výpočtu z nákladů na pojistná plnění je stanoveno referenční období, které je zpravidla určeno délkou 3 let. Pro výpočet jsou pak použity náklady na pojistná plnění za celé referenční období a rozdíl hrubé výše rezervy na pojistná plnění na konci a na počátku referenčního období.
- Provedenými výpočty jsme získali **dvě rozdílné hodnoty s tím, že za minimální míru solventnosti se bere hodnota vyšší**.
- Tento postup je dán předpokladem, že právě vyšší hodnota se může rovnat budoucímu závazku, který by měla pojišťovna uhradit z titulu spravovaných pojistných smluv. Důvody pro uvedený postup jsou následující:
 - minimální míra solventnosti se v první řadě posuzuje podle hrubého předepsaného pojistného, které určuje základní orientaci budoucích závazků pojišťovny,
 - minimální míra solventnosti posuzovaná podle skutečně vyplacených pojistných plnění představuje skutečnou úroveň nákladů na pojistné plnění, a proto je posuzování závazků objektivnější,
 - vyšší hodnota minimální míry solventnosti vychází z principu opatrnosti z toho důvodu, že pojišťovna se musí zabezpečit také pro případy mimořádných událostí.

3. Solventnost životní pojišťovny

- Na rozdíl od neživotních pojištění vstupují do výpočtu velikosti vlastních zdrojů pro životní pojištění další položky dotýkající se kapitálu vytvořeného z příjmů ze životního pojištění.
- Jedná se o tyto hodnoty:
 - ⇒ splacený základní kapitál společnosti
 - + polovina nesplaceného základního kapitálu
 - + kapitálové fondy, tj. emisní ážio, ostatní kapitálové fondy a oceňovací rozdíly z majetkových účastí
 - + zákonný rezervní fond
 - + ostatní fondy ze zisku
 - + nerozdělený zisk minulých let
 - neuhrazená ztráta minulých let
 - ± hospodářský výsledek za účetní období očištěný o výsledek technického účtu k životnímu pojištění
 - + rezervy na ostatní rizika a ztráty
 - + schválené položky z podhodnocení aktiv
- Součtem všech uvedených ukazatelů stanovíme hodnotu, kterou vynásobíme poměrem předepsaného hrubého pojistného v životním pojištění k celkovému předepsanému hrubému pojistnému.
- K této hodnotě připočteme roční objem výsledků technického účtu k životnímu pojištění, dále nejvýše 50 % budoucích zisků ze životního pojištění (polovina násobku předpokládaného ročního zisku a průměrné zbývající životnosti pojistných smluv) a částku plynoucí z nezillmerování nebo částečného zillmerování rezerv pojistného životních pojištění (výše rozdílu po odpočtu neamortizovaných pořizovacích nákladů v aktivech). Tím dostáváme **skutečnou míru solventnosti životního pojištění**.

3.1 Stanovení minimální míry solventnosti

- **Minimální míra solventnosti** životního pojištění, kromě životního pojištění s investičním rizikem pojistníka se určuje dvěma výpočty:
 - **z objemu technických rezerv** - základem je stanovení úrovně rizika a mimořádných závazků vyplývajících z vytvořených technických rezerv. Předpokládá se, že určitá výše rezerv vytváří jistotu, že při odpovídajícím vývoji škodovosti nevzniknou problémy s úhradou závazků.

- z **hrubého rizikového kapitálu** - základem je stanovení úrovně rizika a mimořádných závazků vyplývajících z hodnoty hrubého rizikového kapitálu. Tato veličina představuje rozdíl mezi dohodnutou pojistnou částkou splatnou při vzniku pojistné události a částkou vytvořené rezervy pojistného a přebytku pojistného, které se sníží o nákladové podíly.
- Hodnota hrubého rizikového kapitálu může být kladná i záporná a ve výpočtu se uvádí jen v případě, že je kladná.
- **Výsledky výpočtu** z technických rezerv a výpočtu z hrubého rizikového kapitálu poté **sečteme**, čímž dostaneme hodnotu **minimální míry solventnosti**.

4. Další parametry pro určení solventnosti

- Na pojistném trhu České republiky působí vedle pojišťoven s miliardovými objemy předepsaného pojistného také řada menších pojišťoven, jejichž pojistné se pohybuje do půl miliardy Kč. U nich lze předpokládat, že objem volného kapitálu vytvořeného dosavadní pojišťovací činností není velký.
- V takových případech je třeba míru solventnosti porovnávat s dalšími parametry. Jedná se o **minimální míru garančního fondu, absolutní minimum míry solventnosti a absolutní minimum garančního fondu**.

4.1 Minimální míra garančního fondu

- Pro potřebu solventnosti působí garanční fond jako limit, nikoli jako objemový ukazatel.
- Minimální míra garančního fondu graficky vyjadřuje jednu třetinu minimální míry solventnosti.
- Jedná se o hodnotu, pod kterou by neměl klesnout volný kapitál u nových a menších pojišťoven. Přitom se vychází z toho, že i nový pojišťovací subjekt při malé výkonnosti se vystavuje možnosti vzniku nepředvídaných závazků, které bude muset realizovat.
- V počátečním období realizace pojišťovací činnosti má pojišťovna malé a nedostatečně vyvážené portfolio smluv a není finančně stabilní.
- Z těchto důvodů je proto nutné, aby došlo ke zlepšení finanční situace, která bude zárukou schopnosti pojišťovny splnit případné mimořádné závazky.

4.2 Absolutní minimum míry solventnosti a absolutní minimum garančního fondu

- Oba tyto parametry míry solventnosti představují nejnižší možné hodnoty volného kapitálu, který by měla mít pojišťovna, pokud realizuje pojištění konkrétních rizik. Přicházejí v úvahu u těch pojišťoven, které se na přechodnou dobu dostaly do ekonomických potíží, nebo v případech postupného rozvoje pojišťovny s předpokladem dosažení takové úrovně, umožňující postupně vytvořit dostatečně velké peněžní zdroje.
- Hodnoty těchto dvou parametrů jsou na základě dohody expertů Evropské unie stanoveny v absolutních hodnotách EUR pro jednotlivá odvětví. Z hlediska jejich vzájemného poměru platí, že absolutní minimum garančního fondu je jedna třetina absolutního minima míry solventnosti.
- Hodnoty absolutního minima míry solventnosti v jednotkách EUR **pro neživotní pojištění** jsou následující:

• pojištění pro případ různých škod a pro případ právní pomoci	100 000
• pojištění pro případ úrazu a choroby	150 000
• pojištění dopravy, pro případ požáru a jiných živelních rizik, pro případ peněžních ztrát a pro cestovní pojištění	150 000
• pojištění zákonné odpovědnosti za škodu	200 000
• pojištění kauce	200 000
• pojištění úvěru	700 000
- **Pro životní pojištění** je stanovena hodnota absolutního minima míry solventnosti ve výši 400 000 EUR.

5. Aktualizovaná úprava solventnosti

- V návaznosti na novelu Zákona o pojišťovnictví a příslušné vyhlášky (Zákon č.39/2004 Sb. o pojišťovnictví a Vyhláška č. 303/2004 Sb.) dochází ke změnám, které se týkají zejména:
 - vymezení hodnoty vlastních zdrojů,
 - výpočtu solventnosti životního a neživotního pojištění,
 - přesnějšího vymezení působnosti odpovědného pojistného matematika.
- Pojišťovna nebo zajišťovna je povinna po celou dobu své činnosti mít vlastní zdroje nejméně ve výši **požadované míry solventnosti**, kterou se rozumí výše vlastních zdrojů vypočítaná způsobem, který stanoví ministerstvo vyhláškou.
- **Vlastní zdroje** musí být po celou dobu činnosti pojišťovny nebo zajišťovny kryty odpovídající hodnotou jejích aktiv.
- **Jedna třetina požadované míry solventnosti tvoří garanční fond.** Garanční fond však nesmí být nižší než:
 - **90 000 000 Kč**, jestliže je provozována pojišťovací činnost podle jednoho nebo více pojistných odvětví životních pojištění;
 - **90 000 000 Kč**, jestliže je provozována pojišťovací činnost podle jednoho nebo více pojistných odvětví neživotních pojištění, a to: pojištění odpovědnosti za škodu vyplývající z provozu pozemního motorového vozidla a jeho přípojného vozidla, z provozu drážního vozidla, z činnosti dopravce; pojištění odpovědnosti za škodu vyplývající z vlastnictví nebo užití leteckého dopravního prostředku, včetně odpovědnosti dopravce; pojištění odpovědnosti za škodu vyplývající z vlastnictví nebo užití vnitrozemského nebo námořního plavidla, včetně odpovědnosti dopravce; všeobecné pojištění odpovědnosti za škodu (kromě již uvedeného); pojištění úvěru a pojištění záruky (kauce);
 - **60 000 000 Kč**, jestliže je provozována pojišťovací činnost podle jednoho nebo více ostatních pojistných odvětví neživotních pojištění.
- Určení hodnoty vlastních zdrojů, položky vlastních zdrojů, které tvoří garanční fond a způsob vykazování solventnosti stanoví ministerstvo vyhláškou.
- Pojišťovna i zajišťovna je povinna vykazovat Úřadu dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění svou solventnost do 30 dnů ode dne vypracování zprávy o auditu nebo kdykoliv na žádost Úřadu.

5.1 Určení hodnoty vlastních zdrojů

- Pojišťovna určuje hodnotu vlastních zdrojů (dále jen „*disponibilní míra solventnosti*“) zvlášť pro životní pojištění a zvlášť pro neživotní pojištění.
- Pojišťovna se smíšenou činností použije část základního kapitálu ve výpočtu disponibilní míry solventnosti pro životní pojištění a část základního kapitálu pro neživotní pojištění tak, aby zákonné požadavky na minimální výši základního kapitálu byly splněny.
- Ostatní položky užití ve výpočtu disponibilní míry solventnosti, které nejdou jednoznačně přiřadit jednotlivým činnostem, pojišťovna rozdělí mezi životní a neživotní pojištění v poměru výši částí základního kapitálu pro jednotlivé činnosti.
- Zajišťovna určuje hodnotu vlastních zdrojů obdobně jako pojišťovna pro neživotní pojištění.

- **Disponibilní míra solventnosti** se určuje z těchto položek (tvořících garanční fond):
 - splacený základní kapitál,
 - rezervní fondy,
 - přenosy zisku,
 - jiné položky,
 - ziskové rezervy (v životním pojištění).
- Od disponibilní míry solventnosti se odečte hodnota nehmotného majetku, který je součástí základního kapitálu. Na žádost pojišťovny může Úřad povolit přičíst k součtu disponibilní míry solventnosti ještě jednu nebo více následujících položek:
 - polovina nesplaceného základního kapitálu,
 - skryté rezervy vzniklé z podhodnocení aktiv,
 - budoucí zisky plynoucí z životního pojištění a
 - rozdíl plynoucí z nezillmerování nebo částečného zillmerování rezerv pojistného životních pojištění.

- V rámci **směrnic Evropské unie jsou minimální hranice garančního fondu** stanoveny takto:
 - 800 000 EUR, pokud je provozováno životní pojištění,
 - 400 000 EUR, pokud je provozováno pojištění odpovědnosti, úvěrové pojištění nebo pojištění záruky,
 - 300 000 EUR, pokud je provozováno úrazové, nemocenské, dopravní, požární pojištění, pojištění finančních ztrát,
 - 200 000 EUR, pokud je provozováno pojištění právní ochrany a pojištění jiných škod na majetku.

6. Ekonomická vyrovnanost pojištění

- Jednou z nevyhnutelných podmínek zabezpečení dlouhodobé efektivity komerčních pojišťoven je dosažení ekonomické vyrovnanosti pojištění.
- Pod *ekonomickou vyrovnaností pojištění* (ekvivalence) chápeme dlouhodobou vyrovnanost nákladů na skutečné pojistné plnění (P_{pl_s}) s předepsaným pojistným (PP) případně s netto pojistným (P_n).

Matematicky se vztah může vyjádřit takto:

$$\boxed{P_{pl_s} \leq PP} \quad \text{nebo} \quad \boxed{P_{pl_s} \leq P_n}$$

- Ekonomická nevyrovnanost pojištění může způsobit, že pojištění přestane plnit svůj původní účel. V zásadě jde o dva problémy:
 - v případě vyšších pojistných plnění (náhrad) se pojišťovna dostává do ztráty, která může ohrozit její solventnost,
 - v opačném případě, tedy v případě nízkých náhrad, je pojištění neadekvátně drahé v porovnání s poskytovanou pojistnou ochranou a ztrácí pro pojištěné svůj význam.
- Ze základního vztahu ekonomické vyrovnanosti pojištění, jakož i matematického vyjádření modelu tvorby pojistného (základního kalkulačního vzorce), vyplývá, že pojistné by mělo být tak vysoké, aby pokrylo:
 - skutečné pojistné plnění všech pojistných odvětví vyplacené komerční pojišťovnou,
 - tvorbu technických rezerv na pojistné plnění,
 - vlastní náklady komerční pojišťovny,
 - přiměřený zisk,
 - tvorbu fondu zábrany škod.

7. Odpovědný pojistný matematik

- ***Odpovědným pojistným matematikem*** je podle zákona bezúhonná osoba, která ukončila vysokoškolské vzdělání v oboru matematiky, má alespoň tříletou praxi v oboru pojistné matematiky, má osvědčení k výkonu této funkce vydané profesní organizací pojistných matematiků akreditované u Mezinárodní aktuárské asociace a je zapsána v seznamu odpovědných pojistných matematiků vedeném ministerstvem (seznam a změny jsou zveřejňovány ve Věstníku MF).
- ***Odpovědný pojistný matematik schvaluje:***
 - a) rozdělení výnosů z finančního umístění v životním pojištění mezi pojištěným a pojišťovnou,
 - b) výpočet sazeb pojistného,
 - c) výši technických rezerv,
 - d) výpočet minimální (požadované) míry solventnosti a
 - e) pojistně matematické metody používané při provozované pojišťovací činnosti.
- Obdobně je to i u zajišťovny, s výjimkou rozdělení výnosů a výpočtu sazeb. Pozitivním rysem je, že zmíněné položky podléhající kontrole zahrnují životní i neživotní pojištění. V minulosti se totiž činnost aktvára omezovala pouze na oblast životního pojištění.
- Pojišťovací instituce je ze zákona povinna umožnit odpovědnému pojistnému matematikovi trvalý přístup k informacím o její činnosti, které si v souvislosti s plněním povinností podle zákona vyžádá.
- Provozuje-li pojišťovna pojišťovací činnost současně pro neživotní i životní pojištění, může mít pro každou z těchto činností jiného odpovědného pojistného matematika.
- V případě vzniku situace vedoucí k ohrožení finančního zdraví pojišťovny nebo zajišťovny (resp. splnitelnosti jejích závazků) je pojistný matematik povinen včas informovat ministerstvo. Tento krok však nastává až v případě neodstranění nedostatků a po upozornění statutárního orgánu instituce na tyto nedostatky.